

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

23 Quae sint causae iustae exigendi Gabellas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

quia deferunt merces ad portum, vel ciuitatem infidelium: Respondent Siluester *verbo Gabella. 3. questio. 4.* Angelus *verbo Padagium, num. 7.* & Rosella, sequuti Hostiensem, eos non teneri; quoniam Christiani non subiunguntur statutis infidelium: præsertim si Turcæ fuerint, vel Saraceni, qui vi, & armis occupatas habent terras Christianorum. Quicquid sit de hoc, saltem obligantur ad soluendas gabellas; vel quia sponte se subiungunt statutis eorum quantum ad gabellas; vel ex eo quod infideles securam, & tutam viam præbent Christianis, per quam merces transferuntur, vel quia præbent securum, & tutum portum, vel ciuitatem, ad quam deferunt merces.

Quæ sint causæ iustæ exigendi gabellas.

CAPVT XXIII.

MVLTA sunt causæ iustæ, ob quas possunt imponi, vel exigi gabellæ, de quibus agit Beatus Antoninus *loco citato*. Prima causa est, pro defensione patriæ. Secunda, pro bello contra Infideles, nimirum, Paganos, Saracenos, Turcas, Hæreticos, & Schismaticos. Tertia, pro redemptione Regis, vel Principis, vel eius filij bello capti. Quarta, propter adiutium Regis in ciuitatem. Quinto, pro filia Regis, vel Principis matrimonio collocanda. Sexta causa est, pro refectione, vel instructione viarum, pontium, fontium, puteorum communium, murorum; vel pro custodiendis pascuis communibus; vel pro custodienda ciuitate tempore pestis, vel famis, vel belli; & pro alijs huiusmodi communibus, ac publicis necessitatibus.

Primo queritur, Quid dicendum, si Rex, vel Princeps incidit culpa sua in egestatem, aut culpa sua contraxit debita, aut indixit bellum iniustum, vel consumpsit prodige bona, vel captus est suo vitio ab hostibus, ita vt indigeat redemptione? An in his, & similibus euentis, culpa sua incidentibus, poterunt imponi gabellæ ad subleuandas huiusmodi necessitates Regis, vel Principis, propria iporum culpa contingentes? Medina, & Gabriel *loco supra citato*, aiunt, non posse; quia huiusmodi necessitates sua culpa acciderunt. Sed dici potest, parum referre, an tales necessitates, vel aliæ similes, sua culpa eueniant, necne; nam quicquid sit de hoc, si vere Respublica Rege suo, vel Principe indiget, ne in futurum maius detrimentum patiatur, potest licite nouas gabellas imponere.

Secundo queritur, An Princeps, vel Respublica possit licite gabellas exigere, cessante causa, ob quam fuerunt impostæ? & an teneatur ad restitutionem, & diminutionem gabellarum, quas exigit, cessante causa illarum? Respondetur, si reuera gabellæ fuerunt impostæ ad certos quosdam vsus, & necessitates, quæ iam cessauerunt; tunc non possunt amplius iustæ exigi ob eam causam; immo est obligatio restituendi gabellas. Verbi gratia: fingamus esse impostas gabellas ad faciendum, vel reficiendum certum pontem, fontem, puteum, viam communem, vel muros ciuitatis; quæ iam sunt facta, vel refecta: tunc gabellæ nequeunt licite exigi; quod si exigantur, restitui debent. Patet, quia cessante in totum causa legis, aut saltem causa gabellæ, eo ipso cessat gabella. Deinde, quod datur, & accipitur ob certam causam, ea deficiente restitui debet.

Item, sicut gabella noua nequit imponi sine causa iusta, ita non potest exigi antiqua, sublata causa, ob quam est impostæ. Ita Caietanus *in Summa, verbo Pætigal*, & Siluester *verbo Gabella. 3. quest. 6. & 9.* Angelus *verbo Padagium, num. 8.* vbi citat Hostiensem, & Archidiaconum. Idem etiam est dicendum, quando Princeps, vel Respublica gabellas imponunt ad viam aliquam communem tutandam ab incursibus latronum, pyratarum, vel hostium; his enim causis in totum sublatis, non amplius debentur gabellæ. Sed tamen videndum est, an causa aliqua ex parte maneat,

vel an superueniant aliæ similes, vel an antiqua causa, quæ cessauit, possit facile denuo redire; vel an aliæ causæ superueniant, licet distinctæ; tales tamen, ob quas posset noua gabella imponi: tunc enim in huiusmodi casibus licite potest noua gabella exigi, vt supra diximus.

Tertio queritur, An si Princeps, vel Respublica gabellas impostas ad certos sumptus faciendos, & vsus; nempe ob necessitates communes, & bonum publicum, expendat male ad alios vsus, teneatur ad restitutionem gabellæ? Ratio dubitandi est, quia datum, & acceptum ob certam causam, ea non subsecuta restitui debet. Ex alia parte non videtur esse obligatio restituendi, sed tantum videtur fuisse peccatum à Principe, vel Republica, quia iure gabellas iuste imposuit, sed male expendit. Erit Gabriel *loco supra citato*, videtur docere, peccatum quidem fuisse à Principe, vel Republica in male expendendo; sed non esse obligationem restituendi gabellas: sic etiam videtur sentire Angelus *loco citato*, secutus Hostiensem, & Archidiaconum. At Caietanus, & Siluester videntur directe, non solum esse peccatum, sed etiam obligationem restitutionis.

Sed videtur esse distinguendum in hac re. Nam, vel causa, ob quam sunt impostæ, nondum præterijt, sed adhuc manet. Verbi gratia, non est resectus pons, vel munita via, & adhuc est, ac perdurat necessitas ista faciendi: & tunc Princeps, vel Respublica teneatur suis impensis ista reficere. Patet, quia gabellas accepit ad ista reficienda, & eas male expendit in alios vsus: ergo sibi imputare debet, quod ista non sint resecta; vel caula, ob quam sunt gabellæ impostæ, præterijt; ita vt modo ea non existeret, & tunc videtur esse verum dictum Gabrielis, Angeli, Hostiensis, peccatum quidem fuisse à Principe, vel Republica male expendendo gabellas; sed non esse obligationem restituendi eas; quia iure quidem sunt impostæ, & acceptæ: licet male consumptæ: sicut si Princeps alia bona sibi iure obuenientia male expenderet; peccaret quidem, sed non contra iustitiam.

Quarto queritur, An si Princeps gabellas imponat ob securitatem viarum, quibus merces transferuntur, teneatur ad restitutionem earum: si mercatores, vel alij, qui transferunt merces per huiusmodi vias, damna patiuntur? Respondetur cum Gabriele, Angelo, Hostiensis, Archidiacono *loco supra citato*, in huiusmodi casu non esse obligationem restituendi gabellas, sed refarciendi damna, quæ mercatores patiuntur ratione viarum. Nam quod non sit obligatio restituendi gabellas, patet, quia ius habet exigendi eas Princeps ad tutandas vias. Quod autem sit obligatio refarciendi damna, manifestum est; quia Princeps ex officio debet tutari vias: ne ratione ipsarum, transeuntes, vim, aut damnum patiantur. Ergo contra iustitiam peccat, si vias tutas non reddat.

Quinto queritur, An Princeps, vel Respublica, cessante in totum causa gabellæ possit licite persistere in ea gabella exigenda ratione prescriptionis? Med. in *tract. de Reb. restituendis quest. 14.* ait posse licite exigere: & probat, quia ius exigendi gabellas potest legitimo tempore præscribi, sicut alia iura, & bona.

Item, quia cap. Super quibusdam, de Verborum significatione: consuetudo, cuius initij membra non exstat, tribuit auctoritatem imponendi gabellas: ergo Princeps ex antiquo tempore exigens gabellas, potest persistere in illis exigendis. Sed reuera dicendum est, in eiusmodi casu Principem, vel Rempublicam non posse licite persistere in exigendis, gabellis. Primo, quia sicut gabella non potest imponi sine causa iusta; sic impostæ, cessante in totum causa, desinit, ita vt continuari non possit.

Secundo, quia ius prescriptionis non est absque titulo veto, vel præsumpto; vt diximus in materia de Prescriptione. At si causa gabellæ in totum cessat, non potest esse titulus verus, vel præsumptus. Tertio, quia prescriptio non est, nec fit sine bona fide: sed cessante in totum causa gabellæ, amplius in exigendo bona fides esse non potest, ergo non potest esse prescriptio.

Ad argumentum ergo primum Medinæ responderetur, ita.

ra, & bona posse præscribi legitimo temporis lapsu, sed præcedente titulo vero, vel præsumpto; item præexistente bona fide, quæ non sunt in prædicto casu.

Ad secundum responderetur per consuetudinem, cuius initij memoria non existat, acquiri auctoritatem imponendi gabellas, ut in cap. *super quibusdam*, citato dicitur. Sed hoc tantum probat, utis, qui non habet aliunde ius imponendi gabellas, possit consuetudine huiusmodi ius acquirere: at ius imponendi gabellas præsupponit cetera requisita ad iustitiam gabellæ, inter quæ vnum est, ut ob iustam causam imponatur. Ex quo non sequitur, ut quis possit per consuetudinem gabellas imponere, vel exigere sine iusta causa.

Sexto queritur, An conductor gabellarum propter bellam, pestem, famem, vel alios morbos superuenientes, iure mereatur remissionem pensionis annuæ, quæ gabellas conduxit? Responderetur ex Siluestro in verbo (*Gabella*), §. qu. 13. ubi citat Cynum, Aretinum, & alios: Si prædicta tempore conductionis non superueniant, nec timebantur probabiliter, nec præiudici poterant, tunc mereri remissionem annuæ pensionis; quia generaliter in omni contractu ob similes casus fortuitos fieri debet remissio pensionis. Si vero prædicta tempore conductionis superueniant, vel probabiliter superuentura, aut timebantur, aut providebantur: tunc non debet in conscientia fieri remissio pensionis; quia conductor sibi imputare debet, quod tali tempore tanta pensione gabellas conduxerit.

Septimo queritur, An Princeps, vel Respublica licite possit alicui concedere immunitatem solutionis gabellarum? Responderetur, posse à Principe, vel Republica non habente superiorem, eam facultatem concedi, & id absolute ex voluntate sua: ab alijs vero inferioribus Gubernatoribus ex causa posse. Sed videndum est, ne hoc cedat in detrimentum aliorum, qui solvere tenentur, vel detrimentum, & iacturam ipsius communitatis. Exempli gratia, si summa collectarum, quas communitas imposuit ciuibus, est centum scutorum aureorum; quod si vnus ex causa iusta liberatur privilegio Gubernatorum, non debet reliqua communitas onerari ad soluendum eisdem centum nummos aureos. Potest igitur Gubernator communitatis, ex causa vnumquemque ciuem liberare, sed absque onere aliorum, ita ut reliqui solum soluant 99. nummos aureos, vel minus, prout vnus, vel plures sunt immunes à gabellis, vel collectis privilegio Reipublicæ. Item potest Respublica, vel Princeps concedere huiusmodi immunitatem. Verbi gratia: Medicis, Doctoribus, vel alijs certæ facultatis professoribus, ut eos alliciat ad habitandum in ciuitate. Abbas in cap. *Peruenit*, de Immunitat. Ecclesiarum. Silvester verbo *Gabella*, §. quæstio. 9. Similiter inferiores Præsides, vel Gubernatores, vel communitates possunt non subditis suis hanc immunitatem concedere: licet non habeant ius Imperatorium, vel Regium, ut inuident eos ad habitandum in eorum oppidis, vel terris, vel locis, & ut alliciant eos ad merces aduehendas in eorum terras, vel ciuitates, vel loca, ut ait Silue.

loc. cit.
loc. cit.

De his quæ per ludum acquiruntur, an sint ex obligatione restituenda.

CAPVT XXIV.

HOC loco agendum nobis est de ludo, & de his, quæ per ludum acquiruntur. De qua re agit Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 168. & ibi Caietanus, Sorus lib. 4. de Iustitia, quæstio. 5. artic. 2. Medina de Rebus restituendis, qu. 22. Maior in 4. Distinct. 35. quæst. 73. artic. 1. Covarrubias in Regula Peccatorum, part. 2. §. 4. Nauarrus in suo Manuali, cap. 20. num. 1. & seqq. Summistæ, Angelus, Siluester, Roëlla, Tabiena, Pilana, Armilla, & Caietanus in verbo *Ludus*. Abbas, Glossa, Innocentius, Ioannes Andreas, & alij Canonistæ in cap. Clerici 2. de Vita, & honestat. Clericorum. & cap. Inter dilectos, de excessibus Prælatorum, & Distinct. 33. cap. 1.

Notandum est primo ludum posse sumi ut est actus virtutis, nimirum, ut sit gratia reficiendi animum, & exercendi corpus. Secundo, ut est actus cupiditatis, nimirum, ut sit gratia lucri, & quæstus comparandi. Tercio, ut est quidam contractus inter collutores, quo vnusquisque exponit periculo perdendi pecuniam, vel rem aliam quamcumque suam, ob spem lucrificandi pecuniam, vel rem alterius ludo expositam.

Secundo est notandum, ludum alium esse, qui casu, sorte, vel fortuna nititur: alium esse, qui arte, industria, & opera ludentium regitur: alium vero esse, qui partim casu, vel sorte, partim arte, & industria regitur.

Tercio notandum, ludum aleæ esse, qui casu magis, quam arte, vel industria, vel dexteritate gubernatur. Vnde ludus aleæ comprehendit ludum chartarum, taxillorum, tabularum, & sortium.

Primo queritur, An ludus generatim sumptus sit prohibitus? Responderetur, non esse prohibitum ex natura rei, siquidem fieri potest, ut diximus, gratia reficiendi animum, & item reficiendi corpus: item gratia conuiuij inter amicos, ut nimirum ex pecunijs eorum, qui perdunt, honeste epulæ emanant. At vero potest ludus esse prohibitus ex circumstantijs, utpote ratione personæ, cui est ludus interdictus: ratione temporis, ratione loci, vel ratione rei, quæ ludo exponitur. Item ratione fraudis, mendacij, periurij, blasphemiz, quæ in ludo solent contingere: de quibus singulariter dicturi sumus.

Secundo queritur, An ludus, qui sit gratia lucri, sit peccatum? Gabriel in 4. distinct. 15. quæstio. 13. articulo secundo, conclusionem 3. & Abbas in cap. Clerici, supra citato, num. 12. aiunt esse peccatum, & secundum eos, si ludus sit ex cupiditate lucri notabilis, erit mortale peccatum; quia secundum eos, eiusmodi cupiditas est peccatum. Si igitur fuerit cupiditas notabilis, erit mortale. Sed hoc minime probant Sorus, & Medina locis supra citatis: & Caietanus in 2. 2. quæst. 168. artic. 3. & Nauarrus cap. 20. num. 3. Hæc opinio est probabilior: nam animus lucrificandi non est ex se malus, nisi aliunde deprauetur; lucrum enim res est ex se indifferens.

Ceterum Gabriel, Panormitanus, & alij, ideo aiunt ludum ex cupiditate lucri esse peccatum; quia putant huiusmodi affectum, vel animum, nisi in aliud bonum referatur, esse otiosum. In quo non longe à vero absunt: nam ludere solum cupiditate lucri, parum abest ab actu otioso.

Tercio queritur, An ludus aleæ, hoc est, qui magis casu, & fortuna regitur, quam arte, & industria, sit prohibitus? Responderetur, inter omnes conuenire, non esse ex iure naturali prohibitum: nam huiusmodi etiam ludo uti possumus ad reficiendum animum, vel